

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/dla-mediow/komunikaty/196125,TEKST-AUDIO-70-lat-temu-Kombinat-Metalurgiczny-w-Nowej-Hucie-otrzymal-imie-Wlodz.html>
18.05.2024, 17:25

[TEKST+ AUDIO] 70 lat temu Kombinat Metalurgiczny w Nowej Hucie otrzymał imię Włodzimierza Lenina

Data publikacji 19.01.2024

21 stycznia 1954 r. wódz rewolucji październikowej został patronem huty. Był nim aż do 1990 r., kiedy to zastąpił go Tadeusz Sendzimir. Warto zaznaczyć, że za oficjalny dzień otwarcia huty uważa się de facto 22 lipca 1954 r. kiedy odbył się pierwszy spust surówki z wielkiego pieca nr 1. Nowa Huta obok odbudowy Warszawy była najważniejszą inwestycją i dumą w powojennej Polsce. Wizytę w Nowej Hucie składali zarówno przywódcy państw obozu socjalistycznego m.in. Nikita Chruszczow, Fidel Castro, jak i świata zachodniego np. Charles de Gaulle.

Miasto robotników

Na początku 1949 r. sowieccy inżynierowie wybrali na realizację projektu budowy potężnej huty tereny wsi Pleszów i Mogiła na wschód od Krakowa. **Obok kombinatu miało powstać wzorcowe, socjalistyczne, stutysięczne miasto. Miało być nowoczesne, piękne i wygodne. I miało przyćmić starą, królewską stolicę.** Utopijne plany wkrótce zderzyły się z komunistyczną rzeczywistością. System nie podołał wyzwaniu, zamiast „szklanych domów” powstały szare blokowiska, spełniające wyłącznie rolę sypialni dla robotników. Budowa miasta i kombinatu była także wielką akcją propagandową, przedstawiającą ogromne, komunistyczne przedsięwzięcie jako sukces gospodarki planowej i rezultat niewzruszonej przyjaźni ze Związkiem

Kominy pieców martenowskich Huty Im. Lenina w Krakowie IPN Kr-11-2-19-1

Sowieckim, „dzieło jakiego nie zna historia naszego narodu, niezniszczalny pomnik”.

Przy budowie nowej huty głównym partnerem inwestycji został Związek Sowiecki. Inwestorem budowy kombinatu było Ministerstwo Przemysłu i Handlu PRL, a generalnym dostawcą Ministerstwo Czarnej Metalurgii ZSRS. Z ramienia MCM projekt kombinatu opracował Gipromez (Gosudarstwiennyj Instytut Projektowania Metalurgicznych Zawodów) w Moskwie, inżynierem był Rosjanin, Chryzant Zybinz. Ze strony polskiej partnerem był Centralny Zarząd Przemysłu Hutniczego w Katowicach, w którym powstał Wydz. Odbudowy i Rozbudowy, nast. Biuro Projektowania Hutnictwa Biprohut w Katowicach (1946).

Największy producent stali w Polsce

20 stycznia 1954 r. Przewodniczący Rady Państwa Aleksander Zawadzki i Prezes Rady Ministrów Bolesław Bierut przyjęli uchwałę Rady Państwa i Rady Ministrów Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej o nadaniu Zakładom Metalurgicznym w owej Hucie imię Włodzimierza Lenina:

„Dla uczczenia pamięci Włodzimierza Lenina w XXX rocznicę Jego zgonu postanawia się: Zakładom Metalurgicznym w Nowej Hucie nadać nazwę „Huta imienia LENINA”.

Tym samym 21 stycznia huta zyskała patrona. Otwarcie huty zostało potraktowane jako ważny element polityki gospodarczej i społecznej. **Dzięki tej inwestycji władze PRL dążyły również do podniesienia standardu życia ludności, co mogło być osiągnięte poprzez rozwijanie przemysłu i zwiększanie produkcji.** Ponadto propaganda komunistyczna otwarcie huty nagłośniła w całym bloku państw socjalistycznych. Nie bez powodu huta im. Lenina była w kolejnych latach politycznie wykorzystywana przez kolejnych komunistycznych polityków. Wśród nich warto przytoczyć fragment przemówienia Edwarda Gierka, który w 1974 r. w obecności przedstawicieli Związku Sowieckiego tak wypowiadał się na temat otwarcia huty:

„Jest to towarzysze wielka rocznica. Upamiętnia ona czyny i dokonania doniosłe dla całego narodu. Nowa Huta najlepiej i najpełniej symbolizuje te wartości siły, które decydowały i decydować będą o rozwoju i pomyślności naszego kraju. [Nowa Huta] Symbolizuje wielkość ofiarnej, wydajnej pracy narodu budującego socjalizm. Potwierdza słuszność polityki partii i historyczną doniosłość współpracy i przyjaźni ze Związkiem Radzieckim ”.

Huta im. Lenina dość szybko stała się jednym z symboli socjalistycznego postępu. Jej powstanie miało ukazywać siłę i potęgę Polski Ludowej, szczególnie podczas okresu zimnej wojny. Przedsiębiorstwo (wraz z filią w Bochni) zajmowało powierzchnię 1 407 ha. **Według**

stanu na 31 grudzień 1979 r. w kombinacie zatrudniano 38 674 osoby, co stanowiło najwyższy poziom zatrudnienia w historii huty. 7 550 osób należało do PZPR, 6 tys. do Związku Młodzieży Socjalistycznej. W latach 70. zwiększył się udział polskich inżynierów i naukowców w kształtowaniu technologii produkcji. **Kombinat ściśle współpracował z polskimi instytucjami naukowo-badawczymi:** Akademią Górniczo-Hutniczą w Krakowie, Instytutem Metalurgii Żelaza w Gliwicach, Instytutem Chemicznej Przeróbki Węgla w Zabrze, Instytutem Odlewnictwa w Krakowie, Politechniką Krakowską.

Huta im. Lenina w Krakowie stanowiła ważny ośrodek przemysłowy. **Ta ambitna inwestycja szybko stała się strategicznym projektem przemysłowym w powojennej Polsce.** Dodatkowo miała znaczący wpływ na rozwój przemysłu ciężkiego, dostarczając znaczne ilości stali i innych surowców niezbędnych do budowy infrastruktury zniszczonego kraju. Ponadto huta stała się również ważnym miejscem pracy dla tysięcy robotników. Tu tutaj zaczęło kształtować się nowe społeczne i kulturowe środowisko, co w dalszej perspektywie przyczyniło się do modernizacji i zmiany tradycyjnych wzorców społecznych, stawiających godność i szacunek na pierwszym miejscu. To tutaj w niedługim czasie Nowa Huta stała się także znaczącym centrum oporu społecznego, a później także opozycji politycznej, odrzucającym represyjny charakter reżimu.

W 2014 r. nakładem wyd. IPN ukazała się książka pt. **„Nowa Huta nieznaną i tajemną”** autora: Wojciech Paduchowski. Sieć agenturalna, donosicielstwo, kradzieże, bójki, prostytutka - to dotychczas badane sporadycznie lub nie badane wcale aspekty życia Nowej Huty. Ponadto walka władz komunistycznych z nowohuckim Kościołem. Tym zagadnieniom poświęcił uwagę autor tej publikacji. [Niniejsza pozycja dostępna jest w naszych księgarniach online lub stacjonarnie.](#)

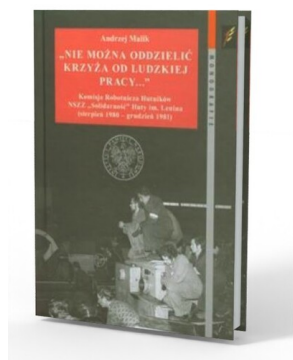

W 2020 r. IPN wydał książkę pt. **„Polska Zjednoczona Partia Robotnicza w Kombinacie Metalurgicznym Huty im. Lenina (1956-1970)”** autora: Paweł Mazur. Niniejsza publikacja, oparta na szerokim materiale źródłowym, jest zwieńczeniem wieloletnich badań poświęconych funkcjonowaniu partii komunistycznej w krakowskiej

Hucie im. Lenina, mającej przecież status zakładu specjalnego znaczenia dla gospodarki PRL. Opracowanie dotyczy działalności Komitetu Fabrycznego PZPR w Hucie Lenina w okresie rządów Władysława Gomułki, zarówno w czasach względnego spokoju, jak i w momentach napięć społecznych związanych z wydarzeniami Marca 68 czy Grudnia 70, jego struktury organizacyjnej, działaczy oraz nadzoru partii nad tzw. pasami transmisyjnymi przekazującymi wolę kierownictwa partii społeczeństwu. Pokazuje ponadto, że ludzie związani z Komitetem Fabrycznym byli rzecznikami PZPR, ale także obrońcami jej polityki wśród załogi huty. [Poniższa pozycja dostępna jest w naszych księgarniach online lub stacjonarnie.](#)

W 2013 r. IPN opublikował w serii monografie książkę pt. **„Nie można oddzielić krzyża od ludzkiej pracy. Komisja Robotnicza Hutników NSZZ Solidarność Huty im. Lenina sierpień 1980 - grudzień 1981”** autora: Andrzej Malik. Książka opisuje okres karnawału Solidarności w jednym z największych przedsiębiorstw w PRL - Hucie im. Lenina. Przedsiębiorstwo oraz dzielnica, która wokół niego powstała, w zamyśle komunistów miały być wzorem socjalistycznego państwa. Jednak szybko mieszkańcy Nowej Huty przeciwstawili się władzy, stając w obronie krzyża i domagając się budowy kościoła. Wielkie wsparcie uzyskali ze strony Karola Wojtyły, który jako papież nawiązał do walki o krzyż w Nowej Hucie: Nie można oddzielić krzyża od ludzkiej pracy. Nie można oddzielić Chrystusa od ludzkiej pracy. To właśnie potwierdziło się tutaj w Nowej Hucie. [Poniższa publikacja dostępna jest w naszych księgarniach online lub stacjonarnie.](#)

Zachęcamy do obejrzenia wirtualnej wystawy pt. „**Nowa Huta - miasto walki i pracy**”. Zawiera ona unikatowe zdjęcia – najstarsze dotyczące Nowej Huty, jakim dysponuje IPN pochodzi z 25 czerwca 1949 r. przedstawia początek prac ziemnych przy niwelacji terenu. Załączono również fotografie upamiętniające budowę kombinatu i życie społeczeństwa w Nowej Hucie, włącznie z przedstawieniem związku Karola Wojtyły z tworzącą się tam społecznością katolicką i ważne, wpisane w historię wydarzenia – walkę o krzyż w 1960 r., budowę kościoła Arki Pana, Nową Hutę w 1968 r. Wystawę można obejrzeć pod [poniższym linkiem](#)

Zachęcamy również do zapoznania się z materiałami audio-video, artykułami naukowymi znajdującymi się w portalu przystanekhistoria.pl i na innych stronach IPN:

- Antoni Dudek, [Nowohucka soczewka](#)
- Andrzej Malik, [Hutnicy mówią: „Dość”. Strajk 1988 roku w Hucie im. Lenina](#)
- Obrona Krzyża w Nowej Hucie i ostra amunicja – Przystanek Historia odc. 76:

AUDIO:

Aby zobaczyć odtworzyć włącz JavaScript

PLIKI DO POBRANIA

[dr Paweł Mazur \(IPN Kraków\) o Hucie Lenina \(mp3, 5.63 MB\) 19.01.2024 11:00](#)
[dr Paweł Mazur \(IPN Kraków\) o Hucie Lenina \(wav, 45.03 MB\) 19.01.2024 11:00](#)